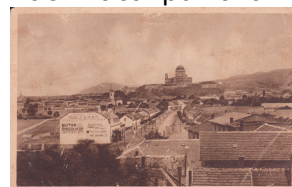

posted by Willant on 19. február 2019 - 22:36
19.02.2019 - posledná úprava článku.

[Od stredovekej cesty k štúrovskej promenáde](#) [1]

Ak podrobne skúmame históriu vzniku parkanskej hlavnej cesty, zistíme, že hmlisté náznaky o nej sa vďaka miestneho prevozu črtali už v dávnoveku, v období sťahovania národov, a v dobe expanzie rímskej ríše. Neskôr v období budovania hradov a hradných opevnení viedla cez vtedajšiu usadlosť tzv. stredoveká cesta. Parkanská pevnosť, prepravná tepna a brod nestrácali na svojom význame ani počas tureckej nadvlády. Vojenský kartograf Cogorano, do svojej mapy z roku 1595 zakreslil všetky trasy, vedúce do vtedajšej usadlosti. V roku 1683 kresťanské vojská definitívne vyhnali Turkov z Parkanu, čím sa skončil život za hradbami pevnosti. Na niekdajších hradných ruinách začal pulzovať „nový život“. Vyrástli tu nové obytné domy a v roku 1701 bol postavený kostol.

Manufaktúrna výroba sa sústreďovala do malých remeselníckych dielní, ktorých bolo okolo roku 1750 v meste osem. Oživil sa obchod a na hlavnej trase sa znovu obnovila premávka. Mária Terézia v roku 1740 udelila Parkanu mestské výsady. Na niekdajšej stredovekej ceste premávalo na kočoch a hintovoch urodzené panstvo kráľovského dvora, cirkevní hodnostári, predstavitelia politického života. Hlavnými stanicami kráľovskej hradskej cesty boli Brno, Viedeň, Bratislava, Trnava, Nové Zámky, Parkan a Budín. Na rukopisnej mape P. Kraya, pochádzajúcej z tohto obdobia je presne vyznačená časť hradskej trasy „Via Érseg Ujváriensis“, ktorá viedla z Parkanu do Nových Zámkov cez Mužlu, Búč, Bátorové Kosihy. Bol to významný a dôležitý úsek cesty smerujúcej z Budína do Viedne. V tomto období sa pre majetnejších mešťanov a obchodníkov naskytla jedinečná možnosť kúpy lukratívnych pozemkov, nachádzajúcich sa pozdĺž hradskej cesty za účelom bývania a podnikania. Vymeriavanie a parcelovanie pozemkov realizovali kráľovskí inžinieri.

Keby sme sa v tej dobe pozerali z ostrihomského Hradného vrchu, videli by sme, že ľavú stranu hlavnej cesty smerom k Obidu obklopovali staré valy, tzv. pan-ská záhrada a pozemky „Kenderes“. Pravú stranu zas ohraničoval „Gurgyal“, námestie s farským kostolom a močaristé územie „Füvellő“. V 18. storočí čakal v centre mesta návštevníkov a cestujúcich hostinec s 12 lôžkami a na konci tohto storočia už tadiaľto viedla aj nová poštová trasa. Žiaľ, v marci 1838 ďalší rozvoj mesta prerušila mohutná ničivá povodeň. Asi dve tretiny domov, postavených prevažne z nepálených tehál, voda úplne pohltila. V roku 1842 sa na doposiaľ nezastavanom „konci mesta“ týčil do výšky komín Parkanského strojného mlyna a škrobárne. V roku 1869 stálo v našom mestečku vidieckeho charakteru dovedna 415 domov, ale obrovská záplava vo februári 1876 ich počet opäť značne preriedila. V roku 1893 mohli zvedavci pozorovať rušný život na Hlavnej ulici z niekdajšieho balkóna Hotela Hungária (dnešná VÚB). Bola to prvá poschodová budova mesta. V tom čase okraje cesty lemovali asi polmetrové kamenné hranoly. V roku 1895 parkanskú Hlavnú ulicu „predĺžili o ďalšiu ulicu“, nakoľko bol odovzdaný do prevádzky most Márie Valérie. Pred 100 rokmi (!) v septembri 1905 sa na Hlavnej ulici rozsvietili na vysokých stĺpoch prvé oblúkovky. V roku 1911 sa tu začala éra automobilizmu. Štvorkolesový zážrak prepravoval cestujúcich z Ostrihomu na železničnú stanicu Parkan-Nána. Zlá kvalita štátnej cesty na úseku medzi stanicou (r.1850) a hotelom Hungária však značne znepríjemňovala život miestnemu obyvateľstvu. Kvôli ustavičným prašným vírom a nepríjemnému blatu prichádzalo od obyvateľstva na miestny úrad mnoho opodstatnených sťažností a podnetov. Gusztáv Kálmán, vtedajší vedúci oddelenia výstavby ciest a neskôr štátny tajomník sa pričínal o to, aby zhruba trojkiletrovú cestu vydláždili už v roku 1912 čadičovými kvádrmi. O vyznačenie novej keramitovej trasy sa postaral inžinier Horthy. Štát zo svojho rozpočtu vyčlenil

približne pol milióna korún na jej realizáciu. Vďaka novej keramitovej ceste mesto strácalo svoj vidiecky ráz a miestni drožkári a fiakristi si mohli konečne vydýchnuť. Paralelne s kladením keramitovej dlažby urobili na Hlavnej ulici aj chodníky. Neskôr vysadili javorolisté platany a na mieste parku, pred budovou terajšieho MsÚ (postavenou r. 1972), vyplnili zeminou asi dvojmetrovú hlbokú priekopu v celej šírke hlavnej cesty až po Dunaj. Na tomto mieste v rokoch druhej svetovej vojny viala štátna vlajka Maďarska, od roku 1959 tu stála Leninova socha a od roku 1993 nám „Rozprávajúca skala“ približuje najvýznamnejšie historické udalosti mesta. V 70-80. rokoch stála v parku fontána, ktorá mala tvar päťcípej hviezdy a od roku 1994 upozorňuje miestnych obyvateľov i návštevníkov mesta na tragické vojnové udalosti. pomník Pro memoria.

Kedysi vedľa terajšieho parku dlho stála drevená búdka – fotoateliér Machatého. V roku 1922 začali na Hlavnej ulici premávať mestské autobusové spoje a boli vytvorené aj zastávky. Oprávnená kritika obyvateľov sa sústreďovala predovšetkým na odstránenie skládok smetí a neznesiteľného zápachu z odpadových vôd. Preto v roku 1936 vybudovali na Hlavnej ulici betónový kanál na odvod dažďovej a odpadovej vody. V nasledujúcom roku zrušili v centre mesta bubnovanie. Obecné správy si už mohla verejnosť prečítať na informačných paneloch. Medzi najvýznamnejšími budovami Hlavnej ulice boli: Obecný hostinec, t.j. budova dnešného kina a galérie (1910), Synagóga, t.j. dnešné CVČ (1925), Schillerov dom, t.j. dnešná reštaurácia BAT (okolo r. 1913), v ktorom bolo železiarstvo. Spomeňme ešte Leindörferovu vilu, t.j. dnešný Detský domov (1926) a Hotel Zahovay (1944). Kedysi tu ešte stáli budovy, Prvej sporiteľne (1872), Krizsanov Hotel Central, neskôr premenovaný na HRON (20. roky minulého storočia) i stará lekáreň a stará radnica (pseudoempír, na konci 60. rokov zbúrané). V roku 1970 prešla Hlavná ulica úplnou premenou. Keramitovú dlažbu čiastočne rozobrali a ulicu v celej šírke pokryli bitumenom. V samotnom centre vytvorili parkovisko a okolo platanov park. Aj dopravný režim bol značne zmenený. Počas minulého storočia ulicu viackrát premenovali: Rákócziho, Hlavná, Gottwaldova a opäť Hlavná ulica. V neúprosne plynúcom čase bolo centrum mesta okrem dopravy a obchodu aj dejiskom rôznych vojnových udalostí, jarmokov, požiarov, epidémií, sobášnych a smútočných sprievodov, rôznych slávností a manifestácií. Po pešiu zónu viedla teda nielen dlhá, ale aj veľmi hrbolatá a strastiplná historická cesta.

Štúrovo a okolie 2005/3 Párkány és vidéke: Zostavil: Mgr. art. Cucor Roland
Foto: 1924-1925 panoráma zo strechy škrobárne.

Kategórie článkov: [História](#) [2]

Adresa zdroja (modified on 19.02.2019 - 22:36):<http://ftp.sturovo.com/drupal/403/od-stredovekej-cesty-k-sturovskej-promenade>

Odkazy

[1] <http://ftp.sturovo.com/drupal/403/od-stredovekej-cesty-k-sturovskej-promenade> [2]
<http://ftp.sturovo.com/drupal/kategorie-clankov/historia>